

**ОПШТИНА МЕРОШИНА
СКУПШТИНА ОПШТИНЕ МЕРОШИНА**

ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ МЕРОШИНА

-РАНИ ЈАВНИ УВИД-

Београд-Ниш-Мерошина, 2023.година

ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ МЕРОШИНА

Наручилац плана: Општина Мерошина, Цара Лазара 17, Мерошина
Председник општине: Саша Јовановић

Носилац израде плана:

Општинска управа општине Мерошина
Одељење за привреду и комуналне делатности

Обрађивачи плана: ПЛАН УРБАН ДОО, Ниш, Бул. Св. цара Константина 103
Директор: Слободан Гроздановић, дипл.инж.грађ.
ИСТ УРБАН ДОО, Ниш, Бул. Св. цара Константина 103
Директор: Дејан Рајчић, дипл.правник
Југословенски институт за урбанизам и становање
ЈУГИНУС ДОО, Београд, Андрићев венац бр. 2/II
Директор: др Горан Јововић, дипл.инж.ел.
Геодетска радња Геометар Ђурђановић, Ниш, Наде Томић 16
Директор: Славољуб Ђурђановић, спец.струк.инж.геод.

Руководилац плана: Дубравка Павловић, дипл. просторни планер,
одговорни планер (лиц.бр. 100 0008 03) и
одговорни урбаниста (лиц. бр. 201 0662 04)
Мирјана Савић, маст. инж. грађ.
одговорни планер (лиц.бр. 140 И268 21) и
одговорни урбаниста (лиц. бр. 240 И269 21)

Чланови радног тима:

Дубравка Павловић, дипл.прост. планер,
Мирјана Савић, маст.инж.грађ.
Кристина Бошковић, дипл.инж.арх.
Слободан Гроздановић, дипл.инж.грађ.
Јелена Миладановић, дипл.инж.арх.
Мирјана Пантић, дипл. инж. саобр.
Весна Лимић, дипл. инж. арх.
Ана Лимић, дипл.инж.арх.
Мартина Манчев, маст.инж.урб.
Бобан Илић, дипл.инж.ел.
Славољуб Ђурђановић, спец.струк.инж.геод.
Тамара Митић, студент архитектуре

САДРЖАЈ

УВОД	7
1. ОПИС ГРАНИЦА ПЛАНСКОГ ДОКУМЕНТА	7
2. КРАЋИ ИЗВОД ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА	9
2.1. Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС”, број 88/10)	9
2.2. Регионални просторни плана за подручје Нишавског, Топличког и Пиротског управног округа („Службени гласник РС”, број 1/13)	10
2.3. Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш-граница Републике Северне Македоније ("Службени гласник РС", бр. 77/02, 127/14, 102/17 - др. уредба, 100/21)	11
2.4. Просторни план подручја посебне намене инфраструктурног коридора ауто-пута Е-80, деоница Ниш–Мердаре ("Службени гласник РС", бр. 55/2019 и 62/2019).....	12
3. ОПИС ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА И НАЧИНА КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА. 13	13
3.1. Природни системи и ресурси	13
3.2. Демографско-социјални аспект развоја и мрежа насеља	17
3.3. Привредне делатности	19
3.4. Саобраћај и инфраструктурни системи	21
3.5. Заштита и одрживо коришћење културног наслеђа	26
3.6. Заштита животне средине	27
4. ЦИЉЕВИ ИЗРАДЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	27
5. ПЛАНИРАНА ПРЕТЕЖНА НАМЕНА ПОВРШИНА	28
6. ОЧЕКИВАНИ ЕФЕКТИ ПЛАНИРАЊА У ПОГЛЕДУ УНАПРЕЂЕЊА НАЧИНА КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА.....	29
7. ГРАФИЧКИ ПРИЛОГ.....	31

УВОД

Приступа се изради Просторног плана општине Мeroшина (у даљем тексту: Просторни план), на основу Одлуке о изради Просторног плана општине Мeroшина („Службени лист града Ниша”, број 33/21) (у даљем тексту: Одлука). Чланом 6. ове одлуке дефинисано је да Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину чини саставни део документационе основе планског документа.

Планирање, коришћење, уређење и заштита засниваће се на принципима уређења и коришћења простора утврђеним чланом 3. Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 - исправка, 72/09, 81/09-исправка, 64/10-УС, 24/11, 121/12, 42/13-УС, 50/13-УС, 98/13-УС, 132/14, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/19-др. закон, 9/20, 52/21 и 62/23), Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 88/10), Правилнику о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања („Службени гласник РС”, бр. 32/19) и другим законским и подзаконским актима и документима Републике Србије којима се уређује ова област.

Просторни план садржаће детаљну разраду, као и правила уређења, грађења и коришћења.

Просторни план биће заснован на планској, студијској и другој документацији, резултатима досадашњих истраживања и важећим документима у Републици Србији.

Саставни део Просторног плана чиниће и Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана на животну средину.

1. ОПИС ГРАНИЦА ПЛАНСКОГ ДОКУМЕНТА

Северна граница планског подручја почиње на тремеђи општина Алексинац, Прокупље и Мeroшина и из ове тачке, у смеру кретања казаљке на сату, иде граничном линијом између општине Мeroшина и Алексинац северном спољном границом катастарских општина Девча, Крајковац, Азбресница и Дудулајце до тремеђе општина Алексинац и Мeroшина и Града Ниша, а затим скреће на југ.

Источна граница је граница између општине Мeroшина и Града Ниша и иде источном спољном границом катастарских општина Дудулајце, Облачина, Рожина и Брест, наставља северном и источном границом катастарске општине Александрово и источним границама катастарских општина Балајинац и Батушинац, а затим наставља на запад.

Јужна граница је граница између општине Мeroшина и Дољевац и иде јужном границом катастарских општина Батушинац и Балајнац, источном границом катастарске општине Градиште, све до тромеђе општина Мeroшина, Дољевац и Житорађа, а затим у правцу запада води јужном спољном границом катастарских општина Градиште, Брест и Мeroшина, скреће на југ источном границом катастарске општине Бучић и наставља у правцу северозапада јужном границом катастарских општина Бучић, Доња Расовача, Горња Расовача и Костадиновац и наставља даље на север.

Западна граница почиње на тромеђи општина Мeroшина, Житорађа и Прокупље и у правцу северозапада, између општина Мeroшина и Прокупље, иде југозападном границом катастарских општина Костадиновац, Југбогдановац, Арбанасце, западном границом катастарске општине Арбанасце, јужном границом катастарске општине Лепаја, јужном и западном границом катастарске општине Дешилово, западном границом катастарске општине Девча и долази до почетне тачке описа на тромеђи општина Алексинац, Прокупље и Мeroшина.

Просторни план обухвата административно подручје општине Мeroшина са двадесетседам (27) насеља распоређених у двадесетдве (22) катастарске општине.

Табела 1. Насељена места и катастарске општине на територији општине Мeroшина

Назив и седиште	Насељено место	Катастарска општина
1	2	3
91. Мeroшина	Азбресница	Азбресница
	Александрово	Александрово
	Мраморско Брдо	
	Арбанасце	Арбанасце
	Балајнац	Балајнац
	Баличевац	Баличевац
	Батушинац	Батушинац
	Биљег	Биљег
	Брест	Брест
	Бучић	Бучић
	Горња Расовача	Горња Расовача
	Градиште	Градиште
	Девча	Девча
	Чубура	
	Дешилово	Дешилово
	Доња Расовача	Доња Расовача
	Дудулајце	Дудулајце
	Јовановац	
	Југ Богдановац	Југ Богдановац
	Костадиновац	Костадиновац
	Крајковац	Крајковац
	Кованлук	
Падина		
Лепаја	Лепаја	
Мeroшина	Мeroшина	
Облачина	Облачина	
Рожина	Рожина	

Извор: Закон о територијалној организацији Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 129/2007, 18/2016, 47/2018 и 9/2020 - други закон).

2. КРАЋИ ИЗВОД ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА

2.1. Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС”, број 88/10),

Просторним планом Републике Србије („Службени гласник РС“, број 88/2010) утврђују се дугорочне основе организације, уређења, коришћења и заштите простора Републике Србије у циљу усаглашавања економског и социјалног развоја са природним, еколошким, и културним потенцијалима и ограничењима на њеној територији.

Основни принципи просторног развоја Републике Србије су: децентрализација, одрживост, деконцентрација, територијална кохезија, јачање конкурентности, активна имплементација политике просторног развоја, полицентрични територијални развој са наглашеном улогом градова и функционалних урбаних подручја, формирање и јачање мреже градова и насеља, унапређење саобраћајне доступности, развој културног идентитета, унапређење и заштита природног и културног наслеђа, смањење штетног утицаја на животну средину, трансгранично, интеррегионално и трансдржавно функционално повезивање регионалних и локалних јединица.

Најважнији циљеви просторног развоја Републике Србије су: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија 2. Регионална кохерентност и приступачност 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина 4. Заштићено и одрживо коришћено природно и културно наслеђе и предео 5. Просторно – функционална интегрисаност у окружење.

За планирање просторног развоја подручја општине Меровина у овом Просторном плану обавезујући су следећи принципи, пропозиције и мере:

1. Концепција просторног развоја: Општину Меровина дисецира појас интензивног развоја коридора Х дуж Мораве. Очекивани развој подручја кретаће се у оквирима макроекономске и социјалне политике Републике са подстицајним мерама за коришћење локалних капацитета за пререструктурирање и модернизацију локалне привредне и социјалне структуре.

2. Полицентрични урбани систем: У мрежно–хијерахијској структури урбаних центара и њихових функционалних подручја Меровина дефинисан је у оквиру ФУП-а Ниш међународног значаја на простору од 4.233 км² који обухвата општине: Дољевац, Меровину, Г. Хан, Житорађу, Белу Паланку, Сврљиг, Алексинац, Прокупље, Блаце и Ниш са укупно 465.776 становника.

3. На локалном нивоу: ограничити ширење градског подручја у складу са захтевима очувања пољопривредног земљишта, заштите културног и природног наслеђа и давања приоритета урбаној обнови и изградњи у оквиру већ постојеће урбане матрице; програмирање обнове и развоја села уз очување руралног предела и ресурса атара насеља; планирати мрежу саобраћаја и инфраструктуре уз очување и заштиту животне средине; омогућити активирање brownfield комплекса; производњу равномерно дистрибуирати у простору.

4. Реализација Просторног плана дефинисана је кроз две етапе: до 2014. године као етапа реалних могућности реализације и до 2020. године као етапа претпостављених могућности реализације.

За планско подручје издвојени су следећи стратешки приоритети за имплементациони период до 2014. године:

- Изградња деонице државног пута I реда (аутопут) рута 7 (SEETO): Ниш – Прокупље (E-80, M-25);
- Реконструкција и обнова водоводних мрежа свих водовода (смањење губитака на мање од 20%);
- Стављање у функцију акумулације Селова;
- Реконструкција и проширење обухвата постојећих система као припрема за изградњу ППОВ;
- Реализација ППОВ у насељима са највећим утицајима на изворишта или на угрожене водотоке;
- Изградња објеката обновљивих извора енергије (топлане и когенеративна постројења на биомасу, мале хидроелектране по катастру МХЕ, соларне електране, вектроелектране и сл.).

У периоду после 2014. године, а у правцу остваривања циљева просторног развоја Републике Србије, планско решење у области путног саобраћаја су активности на деоницама државног пута I реда (аутопут) рута 7 (SEETO) Прокупље - Куршумлија - Приштина (E-80, M-25) - Призрен - Врбница (граница са Албанијом) (E-851).

2.2 Регионални просторни план за подручје Нишавског, Топличког и Пиротског управног округа („Службени гласник РС”, број 1/13)

Регионални просторни план за подручје Нишавског, Топличког и Пиротског управног округа (у даљем тексту РПП), има површину која обухвата 7717 км², у оквиру које се предметни Просторни план налази у целости (100%). РПП је припремљен за временски период до 2020. године. Релевантне су следеће његове одредбе: подручје ће се развијати у оквиру и ван функционалног урбаног подручја Ниша; у делу о саобраћају наводи се да највећи потенцијал развоја саобраћаја представља перспектива интермодалног конципирања инфраструктурних система на бази друмског, железничког и ваздушног транспорта. Погранични положај, повезивање са земљама Европске уније и Коридором X, представљају потенцијале интензивног развоја функција транзитног саобраћаја. Подручје РПП има добар саобраћајно-географски положај на укрштају два мултимодална инфраструктурна коридора (коридора X и Xс), Коридор X (аутопут E-75 Београд - Ниш - Македонска граница), аутопут E-80 (коридор Xс) чија је изградња започета, преко кога се остварује добра повезаност са мрежом европских путева.

План развоја путне инфраструктуре претпоставља подизање квантитета и квалитета путне мреже, применом следећих приоритетних активности и решења: А. Повећање саобраћајне доступности подручја државним путевима I реда: активности за изградњу дела аутопута E-80 - државног пута I реда бр. 1.12 од Ниша до границе са Републиком Бугарском; изградња деоница државног пута II реда као алтернативног правца на деоницама на којима се траса аутопута поклапа са трасаом државног пута I реда бр. 1.12; Б. Модернизација и комплетирање мреже државних путева II реда и општинских путева: осаварење државних путева II реда на читавој територији Региона, и изградња не изграђених деоница државних путева II реда; В. Усмеравање утицаја саобраћајне инфраструктуре на развој урбаних центара и система насеља: изградња друмских обилазница око Ниша, Пирота, Димитровграда, Прокупља, Мерошине, Сврљига; осавремењавање и изградња локалних путева. и Г. Развој железничког саобраћаја и инфраструктуре: електрификавање пруге Ниш-Пирот-граница са Републиком Бугарском (E-70) са изградњом обилазнице Ниша у северном делу града; активности на припреми коридора пруге Ниш-Лесковац-граница са Републиком Македонијом (E-85) односно изградња двоколосечне и електрифициране

пруге, са брзином вожње од 160 km/h, која ће у највећој могућој мери користити постојећи коридор пруге; рехабилитација железничких пруга, тачније критичних деоница, као и реконструкцију у циљу довођења пруга на пројектоване или евентуално повећане брзине, уз модернизацију сигнално-сигурносних уређаја.

2.3. Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш-граница Републике Северне Македоније („Службени гласник РС“, бр. 77/02, 127/14, 102/17 - др. уредба, 100/21)

Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш-граница Републике Северне Македоније (у даљем тексту ПППИК НРСМ) је дугорочни развојни документ који се доноси за временски хоризонт до 2020. године.

ПППИК НРСМ обухвата простор површине 1.186,5 км². Захвата 7,3% површине планског подручја, односно целе катастарске општине Александрово, Балајнац и Батушинац. и у КО Балајнац лоцира петљу "Прокупље km 821+500" аутопута I и државног пута првог реда број 25.

Плановима развоја Паневропске саобраћајне мреже утврђен је мултимодални саобраћајни Коридор „10” (Салзбург – Љубљана – Загреб – Београд – Ниш – Скопље – Велес - Солун) са два крака Будимпешта - Нови Сад - Београд („10.б”) и Ниш – Пирот - Софија („10.а”) у функцији интегрисања саобраћајног система Централне и Источне Европе. Инфраструктурни коридор од Ниша (Трупале) до границе Републике Македоније, који је обухваћен овим просторним планом, припада мултимодалном саобраћајном коридору „10”. Изградњом Инфраструктурног коридора побољшаће се везе нашег источног Подунавља са јужном Србијом и Македонијом, под условом реконструкције и изградње тимочког коридора Ђердап II (Прахово) - Ниш, са планском идејом да Србија, поред развојне зоне Нови Сад-Београд, Смедерево на Дунаву, развија привредно и саобраћајно значајну зону у тимочком Подунављу (Кладово-Прахово), као ближу Црном мору (Источној Европи).

Изградња Инфраструктурног коридора допринеће јачању саобраћајног значаја Ниша, који је у том погледу већ сада други по рангу у Србији, а преко тога и јачању привредних и других функција Ниша, даље смањењу процеса метрополизације Србије, уз бржи развој Ниша, регионалних центара и мањих градова у регионалним целинама источно и западно од коридора.

ПППИК НРСМ обухваћени су: 1) магистрални инфраструктурни коридор - са постојећим и планираним магистралним инфраструктурним системима и њиховим заштитним појасима: аутопут Е-75 (М-1), пруга за велике брзине Е-85, гасовод и оптички кабл са водотоком Јужне Мораве; и пратећим објектима и садржајима (чворишта, терминали, услужни садржаји и други објекти у функцији магистралних инфраструктурних система); 2) пратећи алтернативни инфраструктурни системи - алтернативни путни правац (без наплате путарине) аутопута Е-75; 3) зона утицаја коридора - обухваћен простор између појединих и зона ширине од 1 до 5 km од крајњег магистралног инфраструктурног система, који су у физичкој и функционалној вези са коридором од Ниша (Трупале) до границе Републике Македоније, изузев на подручју Генералног урбанистичког плана Ниша где се обухват Просторног плана своди на мрежу коридора магистралних инфраструктурних система.

2.4. Просторни план подручја посебне намене инфраструктурног коридора ауто-пута Е-80, деоница Ниш–Мердаре („Службени гласник РС“, бр. 55/2019 и 62/2019)

На територији општине Мeroшина, обухвата делове катастарских општина Александрово, Брест, Мeroшина, Доња Расовача, Горња Расовача и Костадиновац.

Европски пут Е-80 (SEETO рута 7) има саобраћајну функцију I реда која подразумева међусобно повезивање државних (макрорегионалних) саобраћајних тежишта, односно прекогранично повезивање центара сличног значаја. Предметна деоница ауто-пута Е-80 Ниш–Мердаре припада наведеном међународном путном правцу, чија је функција даљинско повезивање већих саобраћајних чворишта. Анализа развијености постојеће путне мреже показала је да је густина мреже државних путева I и II реда у региону близу просека у Републици Србији, док је густина локалне путне мреже испод просека (Саобраћајна студија Генералног пројекта ауто-пута Е-80, SEETO рута 7), што указује да је на предметном простору угрожена функција опслуживања постојеће путне мреже. Стога је неопходно посебну пажњу обратити на то да будући пут највишег функционалног ранга не угрози могућност развоја локалне путне мреже, нарочито у зонама насеља. Коридор ауто-пута Е-80, деоница Ниш–Мердаре, почиње од петље „Мeroшина“ (km 821+500) на ауто-путу Е-75 (Коридор X) јужно од Ниша, док се завршава у зони административног прелаза Мердаре. За коридор ауто-пута Е-80 резервише се простор укупне дужине од око 77 km. Ширина експлоатационог појаса (путног земљишта) са једне стране ауто-пута, пре свега услед сложене конфигурације терена, креће се од 35 m до 70 m од осовине ауто-пута. Укупна ширина коридора ауто-пута (појас ауто-пута, заштитни појас, појас контролисане изградње) износи 700 m. У погледу нивоа детаљности планских решења и планског обухвата предметни коридор ауто-пута Е-80 подељен је на два сектора.

1) први сектор је од петље „Мeroшина“ на ауто-путу Е-75 до насеља (профила) Плочник (km 39+419), са планским решењима на нивоу детаљне регулације и границом Просторног плана у ширини коридора ауто-пута (појас контролисане изградње). Први сектор је подељен у пет деоница (тачка 3.1.1.).

2) други сектор је од Плочника до административног прелаза Мердаре.

Коридор ауто-пута се до Прокупља пружа по равничарском и благо брдовитом терену, уз пројектовану брзину од 130 km/h. У зони Прокупља коридор заобилази насеље са северне стране, где улази у изразито брдовити терен, са пројектованом брзином од 100 km/h. После Прокупља коридор улази у равничарски предео, прати долину реке Топлице и пружа се највећим делом паралелно са железничком пругом, уз пројектовану брзину од 130 km/h. Од насеља Куршумлија коридор улази у брдовит до планински део, прати долину река Косаница и Мала Косаница, све до превоја Мердаре, са пројектованом брзином од 100 km/h.

На коридору ауто-пута планирана је изградња седам петљи, у циљу повезивања ауто-пута са околним насељима и путном мрежом нижег ранга. Уз коридор ауто-пута обезбеђено је функционисање и алтернативног путног правца, којим се омогућава обављање саобраћаја ван система наплате путарине. У односу према насељима, предметна деоница ауто-пута највећим делом налази се ван подручја насеља. Једним својим делом, коридор се налази у зони насеља Прокупље и Куршумлија. Доминантна функција на подручју насеља јесте вођење транзитних токова и повезивање раскрсница и путне мреже насеља са планираним петљама на ауто-путу. Начин повезивања насеља са ауто- путем мора бити усклађен са функционалним рангом приступног пута, са једне стране и потребама развоја насеља, са друге стране. Ауто-пут Е-80 Ниш–Мердаре планира се и пројектује као државни пут који је намењен искључиво за саобраћај

моторних возила, са физички раздвојеним коловозима по смеровима, денивелисаним раскрсницама, потпуном контролом приступа, који има најмање две саобраћајне траке и једну зауставну траку за сваки смер и као такав обележен је прописаним саобраћајним знаком.

Концепција развоја путне инфраструктуре на планском подручју подразумева рехабилитацију, реконструкцију и појачано одржавање државних путева I и II реда, општинских путева и улица. У обухвату Просторног плана, важећом планском документацијом, планирана је рехабилитација и реконструкција државних путева: IA реда A1 Ниш–Врање; IB реда број 35 Ниш–Мерошина– Прокупље– Куршумлија– Подујево; IB реда број 38 Блаце– Белољин; IIА реда број 212 Брзеће– Блажево– Мерћез– Куршумлија; IIА реда број 216 Вукања– Прокупље– Житорађа; IIА реда број 228 Рударе– Пролом– Гајтан; IIБ реда број 415 Крушевац– Јастребац– Поточић– Прокупље; IIБ реда број 417 Мерошина– Облачина – веза са државним путем 216. Поред наведених путева, планира се изградња обилазница око Мерошине и Прокупља, у циљу растерећења саобраћаја на градским саобраћајницама, измештања транзитних токова из насеља и повећања безбедност саобраћаја.

Коридор планираног ауто-пута E-80, деоница Ниш–Мердаре, подељен је на два сектора (поделељак 2.3.) и шест деоница. Због конфигурације терена на свакој од деоница је планиран већи број различитих објеката ауто-пута, као што су мостови, тунели, надвожњаци, подвожњаци и пропуссти.

За територију општине Мерошина значајне су следеће деонице:

Деоница 1 (km 0+000 – km 5+500), дужине од 5,5 km – почиње на постојећој петљи „Мерошина” на коридору ауто-пута E-75 и завршава се после планиране петље „Мерошина – исток”. У постојећем стању петља „Мерошина” је облика „труба”, при чему се техничком документацијом предвиђа нова диспозиција у облик „троугао”. Траса планираног ауто-пута E-80 у свом наставку положена је по постојећем државном путу IB реда број 35, на начин да се постојећи пут, уз потребно проширење, користи као десна трака планираног ауто-пута, док се лева трака гради као нова. Коридор ауто-пута се пружа по равничарском и благо брдовитом терену, уз пројектовану брзину од 130 km/h. На овој деоници ауто-пута планирана је петља „Мерошина – исток” (km 5+215). Техничком документацијом је предвиђено да буде облика „труба”, са наплатом путарине.

Деоница 2 (km 5+500 – km 14+284), дужине 8,8 km – почиње после петље „Мерошина – исток” и завршава се пре планиране петље „Прокупље – исток”. У овој деоници траса ауто-пута пружа се по благо брдовитом терену, све до урбаног подручја Прокупља, уз пројектовану брзину од 130 km/h. Коридор планираног ауто-пута напушта трасу постојећег државног пута IB реда број 35 и простира се паралелно са њим са северне стране на удаљености између 250 m и 1.600 m. Ауто-пут својом трасом пресеца локалну путну мрежу, и то: пут Мерошина– Рожина, пут Мерошина– Баличевац и пут Југ Богдановац – Арбанасце.

3. ОПИС ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА И НАЧИНА КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА

3.1. Природни системи и ресурси

Геоморфолошке карактеристике

На релативно малој површини територије мерошинске општине заступљен је рељеф живе пластике понајвише изграђен тектонским и флувио-денудационим процесима. За морфоструктуру планског подручја од великог је значаја продужени расед Јужне Мораве који се од Рибарске Бање наставља према југоистоку и одваја блок

Великог Јастрепца од блока Малог Јастрепца. Главне црте морфолошке структуре рељефа планског подручја одређује планина Мали Јастребац, западни део Нишке котлине и северни део планине Добрич. Највиши планински врхови су у његовом северозападном делу на планинском гребену Малог Јастрепца - Купињак (946m), Љутички крст (904m), Црни врх (846m). Лакустријски карактер вишег ободног дела Нишке котлине који је на северном граничном делу планског подручја представљен Малим Јастрепцем, морфолошки је јасан, јер је у њему типски развијено и идентификовано 11 абразивних нивоа на висини од 910-630m. Централна језерска раван јавља се на висини од 512-490 m и са њом почиње флувио-денудациони процес. Ова раван је од доба плиоцена непрекидно изложена денудационом моделирању и ерозивним процесима Мораве, Крајковачке и Бресничке реке тако да данас обилује наносима песка и шљунка. У зависности од интензитета ерозије и петрографског састава терена, на територији општине Меровина профили речних корита су се непрекидно мењали, тако да данас неке реке имају клисурасте долине, друге благе и широке, ерозивна проширења а код Јужне Мораве су са полигонетским обележјем. Јаруге су честе у котлинском делу планског подручја а мања проширења тектонског и ерозивног порекла међу којима се издвајају Кованлучко-Лепажско тектонско проширење и простори ерозивног порекла Слатина и Дулан. Алувијална тераса Мораве је рецентна о чему сведоче меандри и муљевито-песковите гредице и представља најнижи део планског подручја. Посебну морфолошку јединицу представља и Добрич који захвата јужни део планског подручја. За геолошку структуру територије од великог су значаја тектонска збивања која су се манифестовала на различите начине а нарочито расед Јужне Мораве који на сутоку са Јастребачко-Топоничким раседом означава границу различитих геолошких формација - прекамбријских гнајсева и језерских доњомиоценских наноса који покривају и највећи део планског подручја. У алувијалним равнима Јужне Мораве, Крајковачке и Југбогдановачке реке јављају се пешчани спрудови и песковите глине.

Сеизмолошке карактеристике

Жива тектонска активност у прошлости указује да је шире подручје општине Меровина испресецано бројним уздужним и попречним раседима па се у сеизмичкој карти Завода за сеизмолошка истраживања Србије за повратни период од 100 година сврстава у подручје VII^о Меркалијеве скале.

Хидрографске карактеристике

Планско подручје одводњавају гранична река Јужна Морава са својом притоком Крајковачком реком и Југбогдановачка река. Јужна Морава тече граничним југоисточним делом планског подручја и у том делу тока је типично равничарска река релативно сиромашна водом. Значајни бујични водотоци су Крајковачка река и Југбогдановачка река. Крајковачка река настаје на саставу Јасичког и Бачевишког потока. Лева је притока Јужне Мораве са више притока, од којих су значајније: Криваја, Сибовац, Александровачки, Дулански, Лепажски и Коновачки поток. Западним и јужним делом планског подручја тече Југбогдановачка река. Лева је притока Топлице и настаје од Девчанске реке која се као лева саставница у селу Доња Девча састаје са Кореначком реком. Код села Југ Богдановац добија име Југбогдановачка река. Већа десна притока Девчанске реке је Балиновачка река. Остали мање значајни потоци и реке су водна тела са бујичним карактеристикама и одликују се стрмим сливовима великог пада и могу бити у време јаких киша и топљења снега разорни по околни терен објекте. Сем речних токова на планском подручју постоје и вештачке акумулације: Крајковачко језеро узводно од насеља Крајковац планирано за водоснабдевање неколико низводних насеља укључујући Меровину и Брест и Облачинско језеро у природној депресији источно од

насеља Облачина. Облачинско језеро је настало је од природне баре (напаја се из подземних вода), приближно је кружног облика површине 23ha и максималне дубине 4,7 m.

Климатске карактеристике

На планском подручју углавном је заступљен мезотермални, умерено топли климат са израженим степеном континенталности док његови виши делови имају оштрију климу услед веће висине и пошумљености. Најниже температуре ваздуха су у јануару, а највише у јулу. Овакве термичке прилике и односи прелазних годишњих доба посебна су одлика регионалног низијског климата. Иако се у неким месецима вегетационог периода јављају и дани са температуром испод тачке смрзавања, појава мразева у већини случајева нема изразито негативно дејство на развој биљних култура. Ветар је веома важан елемент поднебља овог подручја јер утиче на температуру ваздуха, његову влажност, испаравање и количину падавина. Ветар из источног квадранта – „кошава“ преовлађује у зиму, јесен и пролеће, док у лето ту улогу преузима северозападни. Годишњи плувиометријски режим је повољан са летом и јесени као најкишовитијим годишњим добима, док су зима и пролеће годишња доба са најмањом висином падавина. Снежни покривач траје 40 дана у просеку.

Педолошки састав

Дејством разних фактора створени су разноврсни типови и подтипови тла на релативно малом пространству територији мерошинске општине. У долинским равнинама Јужне Мораве, Крајковачке реке и Југбогдановачке реке заступљен је алувијум. На терасама, нижем побрђу и долинским странама преовлађује смоница и еутрично смеђа земљишта (гајњача), а на брдско-планинском терену Малог Јастрепца дистрично смеђа хумусно-силикатна тла. Делувијални наноси распострањени су у брдско - планинском подручју углавном у долинама река и потока где преовлађују денудациони процеси и сношење материјала са виших елемената рељефа. Смоница је заступљен са два подтипа: некарбонатно и посмеђено тло, оба јако глиновитог састава целом дубином профила са малим садржајем лакоприступачног фосфата и средњим садржајем лакоприступачног калијума. Они су киселе и слабе реакције у горњим деловима а неутралне у матичном супстрату. Еутрично смеђе земљиште после смонице заузима највеће пространство на планском подручју. Заступљена су два подтипа: гнајс и шкриљци. Хумусно-силикатно дистрично смеђе плитко скелетоидно земљиште на гнајсу захвата највише делове Малог Јастрепца. Одликује се песковито-иловастим и песковито-глиновито-иловастим саставом са 10-30% скелета. Некарбонатно је, слабо кисело и средње обезбеђено хумусом па су његове пољопривредне вредности у просеку незадовољавајуће. Остале врсте земљишта захватају веома мале површине планског подручја.

Пољопривредно земљиште

Према подацима Републичког завода за статистику пољопривредно земљиште на територији општине Меровина заузима 146,18 km². Његову структуру чине оранице и баште (108 km²), воћњаци (14,69 km²), виногради (4,45 km²), ливаде (5,02 km²) и пашњаци (14,02 km²). Пољопривредно земљиште је углавном сконцентрисано дуж речних токова Јужне Мораве, Крајковачке и Југбогдановачке реке и око њихових притока и највећим делом (96,09%) се налази у власништву приватних пољопривредних газдинстава Природно-еколошки потенцијали за развој пољопривреде су највећи у котлинском делу планског подручја а најслабији на косим и стрмим странама Малог Јастрепца. Пољопривредна производња је разноврсна и у њој су заступљене готово све пољоприврене културе. Према подацима Републичког завода за статистику за 2010.

годину од 108 km² под ораницама и баштама, житарице заузимају 70,79 km², поврће 13,18 km² (актуелна производња пасуља и кромпира), а под крмним биљем (детелином и луцерком) се налази 12,51 km² обрадивих површина. Воћњаци заузимају 14,69 km² (најзаступљенија домаћа сорта „Облачинска вишња“ а последњих година тенденцију раста има и производња шљива, јагода, купина, малина и бостана). Површине под грожђем заузимају 4,45 km², углавном топлих и полупрохладних експозиција. Учесће ливада и пашњака у односу на укупну пољопривредну површину износи 19,04 km². Парцеле су уситњене а највећи ливадски и пашњачки комплекси су на обронцима Малог Јастрепца и алувијалним равнима река.

Биогеографске карактеристике

Шуме су биле главни биљни покривач планског подручја али су услед крчења готово нестале у речним долинама, котлинским заравнима и широким косама. Одржале су се местимично на стрмијим деловима долинских и котлинских страна и јужним падинама Малог Јастрепца. Преовлађују чисте састојине лишћара и изданачке шуме храста и букве. Од листопадног двећа у мањим количинама заступљени су и цер, граб и јасен а од четинара бели и црни бор. Приземни биљни свет чине: мртва коприва, ситна трава, дивља детелина, млечика, нана, кукурек, папрат, бурјан, репушина, хајдучка трава, љубичица, шумска јагода и др. Животињски свет шуме чини велики број врста међу којима су најбројнији инсекти: губар, брестов поткорњак, мрав, биљне ваши, стрижибуба, јеленак и разни лептири, као и водоземци и гмизавци: шумска корњача, шумска и друге врсте жаба, велики зелембаћ, шумски гуштер, слепић, даждевњак, горостасни смук и др. Од сисара се среће углавном: срндаћ, јелен, куна, дивља свиња, зец, ласица, вук, хрчак и др. Представници птица су: шумска сова, буљина, детлић, орао, сврака, кукавица, кос, препелица, штиглица, фазан итд. Водене биоценозе у брзим и хладним водама река, речица и потока представљене су углавном ситнијим рибама: поточна мрена, кркуша, клен, скобаљ, деверика и пеш, док Јужна Морава има богатију рибљу фауну са представницима као што су: шаран, мрена, буцов, деверика, клен, укљев, смуђ, греч, сом и у мањој мери караш, гавчица, чиков и др. На дну се срећу шкољке док обале насељавају видре и бизански пацов. На заравнима, косама и благим падинама присојне експозиције Малог Јастрепца, антропогене биоценозе чине површине под кукурузом, пшеницом, воћњацима, виноградима, крмним биљем, повртним културама, багремарима и сл.

Шуме и шумско земљиште

Шуме и шумско земљиште се највећим делом простире северним рубним делом планског подручја. Од шума, 1670,60 ha заузимају аутохтоне врсте а 93,26 ha шумске културе (вештачки подигнуте састојине старости до 30 година). Очуване састојине су заступљене са 93,5%, разређене са 6,2% а девастиране са 0,3%. Површина шума у приватном власништву на планском подручју износи 1513,0 ha. Ове шуме се налазе у у подножју Малог Јастрепца. Махом су деградирани, са дрвном масом лошијег квалитета. Спадају у категорију ниских шума које воде порекло из пањева-изданака а по структури су углавном једнодобне. Очуваност шума у приватној својини углавном је везана за станишне услове и без обзира на то да ли се ради о ниским или малобројним високим шумама, на земљишту где су станишни услови лоши шуме су разређене а понегде и девастиране. Од лишћара је најзаступљенији багрем а од четинара бор и смрча. И у ниским и у високим шумама склоп задовољава и креће се од ретког (настао услед станишних услова) до потпуног на добром земљишту. Најатрактивнији остали шумски производи су печурке, лековито биље и шумски плодови. Од печурака за откуп су

најинтересантнији вргањ и лисичарка. Пошумљавање шума у приватном власништву неопходно је на површини од 7 ha.

Планско подручје захвата једно ловиште „Мали Јастребац“ површине (8747 ha) којим газдује Ловачки савез Србије преко свог ловачког удружења. Заступљене су следеће врсте дивљачи: (1) Трајно заштићене врсте: ласица, веверица, орао, мишар, сова ушара, шумска сова, и др. (2) Ловостајем заштићене врсте дивљачи: срна, дивља свиња, зец, јазавац, куна белица, куна златица, пољска јаребица, голубови, гачац и др. (3) Дивљач ван режима заштите: вук, лисица, твор, сива врана, сврке, дивља мачка и др.

Мнералне сировине

Рудно и минерално богатство планског подручја је релативно скромно. На основу геолошких проспекција регистровани су бентонит и туф на потезу Баличевац-Мраморски поток, кварцит на падини Малог Јастрепца код села Азбресница, бигар на потезу Биљег-Облачина, амфилот на потезу Дудулајце-Крајковац, глина код села Мраморски поток, као и присуство неметала (песка и шљунка) у артеским подземним водама алувијуму Јужне Мораве, Крајковачке и Југбогдановачке реке.

3.2. Демографско-социјални аспект развоја и мрежа насеља

Становништво

Према подацима Пописа из 2011. године, на подручју Просторног плана живи 13916 становника у 4046 домаћинстава са просечном величином домаћинства од 3,45 чл/дом у 2011 години. Просечна релативна густина насељености износи око 72,01 ст/км², што је знатно ниже од просечне густине насељености Нишавске области (око 136 ст/км²). Највећу густину насељености имају општински центар Меровина 195,26 ст/км², Батушинац 133,33 ст/км², Балајнац 124,92 ст/км², Доња Расовача 101,78 ст/км², док сва остала насеља имају густину насељености испод 100 ст/км², од чега најмању густину насељености имају: Девча 13,51 ст/км², Кованлук 10,45 ст/км² и Чубура 3 ст/км². Што се полне структуре тиче, женско становништво је незнатно бројније 6794 становника. Просечна старост износи 43,3 година, при чему је просечна старост мушког становништва 43,6 година, а женског 45,1. Младо становништво (од 0 до 19 година) учествује у укупном са 21,30 %, а стари преко 60 година са 29,78 %, индекс старења износи 1,398. Природни прираштај 2002. је износио -5,87 ‰, а 2011. - 6,25 ‰. Са становишта економске активности, 51,62% укупног становништва спада у економски активно. Пољопривредно становништво је заступљено са 21,21%., док 3149 становника припада контингенту дневних миграната.

Мрежа насеља

Насеља, њихова структура и распоред у простору представљају главни елемент просторног уређења, па према томе и систем њихових веза и односа треба да буде ослонац и полазна основа. Просторну организацију у највећој мери карактерише размештај насеља уз инфраструктурне коридоре па су већа насеља углавном концентрисана уз путеве ка Нишу, Прокупљу, општинском центру и његовој непосредној околини, што уз велики број уситњених насеља указује да на планском подручју није формиран одговарајући урбани систем. План развоја мреже насеља на планском подручју посебно се односи на међузависност процеса просторне и социјално-економске покретљивости становништва са процесом функционалне трансформације насеља. При дефинисању система насеља у општини Меровина анализирани су природни фактори и њихов утицај на кретање становништва, па самим тим и њихов утицај на формирање насеља. На планском подручју насеља су диференцирана по

величини, демографским и функционалним карактеристикама од примарног насеља до општинског центра. На основу поменутих чиниоца можемо закључити да систем насеља представља хијерархијски ред у коме поједине категорије насеља заузимају одређено место по важности својих спољних функција.

На основу анализе досадашњег развоја и с обзиром на могућности саобраћајног повезивања и инфраструктурног опремања, начин организације јавних услуга и развој привреде, одређена је насељска хијерархија унутар планског подручја према степену централитета, и то:

- I Општински центар: Меровина;
- II Центри заједница насеља: Облацина, Југбогдановац и Балајнац;
- III Насеља са ограниченим степеном централитета: Азбресница и Крајковац;
- IV Примарна сеоска насеља: Сва остала насеља.

Јавне службе

Образовање: На планском подручју нема средњошколских установа. Осмогодишња настава је осим у матичној школи „Јастребачки партизани“ у Меровини организована у Азбресници, Облацини, Југбогдановацу и Балајнацу, а четворогодишња у још 12 насеља (Баличевац, Рожина, Лепаја, Биљег, Кованлук, Падина, Крајковац, Дудулајце, Доња Расовача, Дешилово, Девча и Батушинац). Предшколско васпитање и образовање реализује предшколска установа „Полетарац“ у Меровини у две групе док по једну групу деце воде васпитачи у 9 вртића у Батушинцу, Балајнцу, Кованлуку, Крајковцу, Азбресници, Баличевцу, Југбогдановцу, Девчи и Доњој Расовачи. У предшколској установи „Полетарац“, као и у већини школа, нарочито оних које су изграђене средином прошлог века, материјални услови рада нису задовољавајући. Уколико се обезбеде адекватни услови рада постојећи капацитети могу да задовоље потребе за пружањем услуга предшколског и основног образовања у планском периоду.

Здравствена заштита: Хоспитализација болесника врши се у Клиничком центру у Нишу, Кнез Селу, Нишкој Бањи, Горњој Топоници, а по потреби и ван Нишавског округа. Примарну здравствену заштиту обавља Дом здравља у Меровини, здравствене станице у Доњој Расовачи, Југбогдановцу, Азбресници, Облацини и Балајнцу и амбуланте у Батушинцу, Крајковцу и Девчи са ординацијом у Дешилову. Параметар степена развијености здравствених служби износи 2,7 насеља по здравственом пункту, што је изнад републичког просека (3,73), међутим, оптерећеност здравствених сервиса износи 661 становник по лекару, што је готово три пута више од просека Нишавског округа (226), односно готово двоструко у односу на републички просек (356). Постојећи просторни размештај здравствених пунктова је задовољавајући у смислу уједначеног радијуса опслуживања на читавом подручју Плана, али је потребно унапредити функционисање постојећих и увести недостајуће службе (Хитна помоћ и др).

Социјална заштита: Права из области социјалне заштите остварују се преко Центра за социјални рад у Меровини. Пружају се услуге новчане и материјалне помоћи, неге, домског и породичног смештаја, специјалног школовања и оспособљавања за рад. Центар за социјални рад не располаже довољним капацитетом за пружање услуга домског смештаја. Услуге социјалне заштите нису на адекватан начин доступне у свим сеоским насељима.

Спорт и рекреација: Спортски савез општине своје активности спроводи само кроз Фудбалски савез општине у неадекватним условима рада. Спортско-рекреативне активности на територији општине одвијају се на отвореним теренима и то: 13 травнатих терена од којих је једино терен у Меровини са пратећим службеним простором и адекватно ограђен, 1 земљано игралиште за велики фудбал и 7 малих асфалтних и 7 земљаних неусловних терена за мале спортове уз школске објекте. Уз Облацинско језеро

изграђен је комплекс са асфалтним тереном за мале спортове са трибинама и осветљењем, кошаркашки терен и 4 тениска терена на шљаци. Земљани терени уз школске објекте у селима су неусловни. Недовољно је одржавање свих постојећих терена, недостају помоћни објекти и инфраструктурно опремање. Нема већих уређених зелених рекреативних површина, уређеног парковског простора и шеталишта, бициклических стаза и затворених спортских објеката што је нарочито важно за рад осмогодишње основне школе и матичне школе у Меровини. Осим у фудбалу, нема развијених других гранских савеза у оквиру Спортског савеза општине. Облачинско језеро има повољне услове за одмор и рекреацију, посећено је нарочито у летњем периоду, и попут Крајковачког погодан је за рекреативни риболов.

Култура: Културне активности на планском подручју организоване су кроз рад Дома културе у Меровини, у чијем склопу се налазе библиотека и биоскопска сала. На осталом делу планског подручја домови културе су у насељима: Крајковац, Конванлук, Биљег, Јовановац, Ројина, Батушинац, Костадиновац, Лепаја, Брест и Градиште. Сви објекти културе су у државној својини. Условно се може закључити да је на планском подручју опслуженост културним садржајима задовољавајућа. Ове капацитете потребно је прилагодити за разноврсне садржаје - изложбе, музејске поставке, манифестације, представе и др.

Органи управе: Рад органа управе одвија се у згради општине Меровина, у којој су, осим одељења општинске управе, смештене канцеларије Пореске управе Министарства финансија, Прекршајног суда Ниш – одељења у Меровини и Републичког геодетског завода – Служба за катастар непокретности у Меровини. Месне канцеларије постоје у Азбресници, Облачини, Балајнацу, Доњој Расовачи и Дешилову. Постојећи капацитети органа управе, уз евентуалнао проширење, адаптацију и опремање могу задовољити потребе органа управе.

3.3. Привредне делатности

На основу Уредбе о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014. годину (Сл. гласник РС бр. 104/2014), подручје Просторног плана спада у четврту групу, девастирана подручја чији је степен развијености испод 50% републичког просека.

Привреда на подручју Просторног плана заснована је на околним ресурсима (пољопривредно земљиште, шумски комплекси, здрава природна средина и радна снага са дугогодишњом традицијом у погледу привредне валоризације наведених природних фактора). Главни проблеми привредног развоја су: слаба диверзификација привредних активности и низак ниво привредног раста; недовољан развој терцијалног сектора; постојање ткз. “сиве економије”; недовољна инфраструктурна и комунална опремљеност; нерешени имовинско-правни односи; изражена депопулација; неповољна старосна, миграциона и образовна структура становништва.

Планско подручје спада у категорију руралних средина у којима је основна грана привреде пољопривреда. Под пољопривредним површинама је 75,7% укупне површине. Највећи проценат пољопривредних површина (96,09%) се налази у власништву приватних пољопривредних газдинстава која се у највећој мери одликују сваштарском производњом (специјализација је делимично и спорадично развијена) и одсуством тржишне оријентисаности (највећи део производње служи задовољењу личних потреба пољопривредних газдинстава а тек мали део вишкова пласирају на тржиште). Највећи део пољопривредних површина (73,9%) је под ораницама, од којих је највећи део у поседу приватних пољопривредних газдинстава, под воћњацима је 10,04%, под виноградима је 3,04%, под ливадама је 3,43%, док је под пашњацима 9,59%

пољопривредних површина. Као један од узрока ниских приноса за неке пољопривредне културе и великог варирања приноса по годинама је лоша старосна структура пољопривредног становништва. Приноси варирају по годинама зависно од климатских услова (не постоји систем организованог наводњавања) и у зависности од примењених агрохемијских и агротехничких мера. Под ратарским културама се налази 48,43% пољопривредних површина. Просечни приноси су релативно високи, али ипак испод просека Нишавског округа (74,8% просечних приноса пшенице и 87,9% просечних приноса кукуруза) и испод републичког просека (67,5% просечних приноса пшенице и 69,13% просечних приноса кукуруза). Општина нема традицију производње повртарског биља (нарочито раних повртарских култура паприке, парадајза, краставаца, чија је производња заступљена, али је намењена превасходно задовољењу личних потреба уз минималне тржишне вишкове), осим производње пасуља и кромпира. Просечни приноси су релативно високи, али ипак испод просека Нишавског округа (74,8% просечних приноса пшенице и 87,9% просечних приноса кукуруза) и испод републичког просека (67,5% просечних приноса пшенице и 69,13% просечних приноса кукуруза). Што се тиче производње крмног биља најзаступљенија је производња луцерке чији су просечни приноси изнад приноса остварених у Нишавском округу (166,5% просечних приноса), и у Републици Србији (107,4%). Наведене културе се гаје углавном на приватним пољопривредним газдинствима, а приноси варирају по годинама зависно од климатских услова и примењених агрохемијских и агротехничких мера. И на ливадама се остварују високи просечни приноси (222,9% просечних приноса Нишавског округа, односно 126,7% републичких просечних приноса). Детелина је заступљена на веома скромним површинама пољопривредног земљишта, а просечни приноси су на нивоу 80% просечних приноса Нишавског округа, односно 50% републичких просечних приноса. Просечни приноси на пашњацима су на нивоу 87% просечних приноса Нишавског округа, односно 55% просечних приноса Републике Србије. Територија просторног плана је позната по воћарским производима, нарочито по производњи Облачинске вишње, чија је производња доживела кулминацију 80-их година прошлог века након чега је дошло до стагнације у производњи и крчења великог броја стабала (због ниске откупне цене) а данас се чине напори да се обнови производња. Осим вишње заступљене су и остале воћарске културе, а нарочито јабуке и шљиве.

Сточарство: Традиционално је заступљено и развијено на планском подручју а од фармских животиња су најзаступљенија: говеда од крупног сточарства, овце, козе и свиње од средњег и перната живина од ситног сточарства. Сточарска производња се одвија углавном на приватним пољопривредним газдинствима и усмерена је углавном на задовољење личних потреба локалног становништва. Приментна је и слаба заступљеност фармских животиња по јединици пољопривредне површине, а услови у којима се чувају животиње су у највећем броју случајева просторно и хигијенски неадекватни.

Од осталих организационих облика пољопривредне производње, на подручју Просторног плана постоје: земљорадничке задруге, ветеринарска станица и пољопривредне апотеке.

Индустријска производња: До деведесетих година прошлог века је планско подручје било изразито руралног карактера, са пољопривредном као главном привредном делатношћу. Деведесетих година прошлог века под утицајем Ниша као великог индустријског центра почињу први зачеци индустријализације и диверзификације привредних активности тако да данас постоји читав низ предузећа која се баве делатностима из сфере пољопривредно-прехранбене, машинске и текстилне индустрије што је довело до повећања дохотка и запошљености а самим тим и до смањења миграција и задржавања млађег и радно-способног становништва.

Најзначајнији индустријски капацитети су: ДП „Воћар“ са хладњачом, која добрим делом врши услуге откупа пољопривредних производа, нарочито, вишње, шљиве и јагодичастог воћа; „Меркоп“ – основна делатност је производња и прерада пољопривредних производа; „Милса“ – основна делатност је производња и прерада пољопривредних производа; „Ником“ – производња папирне амбалаже; „Вундер“ – производња кондиторских производа; „Ексол“ – производња мазива и уља; ПП „Југотерм“ – производња радијатора и котлова за парно грејање; „Мессер Техногас“ – производња течних гасова; „Радијатори“ – прерада дрвета; ПП „Центропак“ – производња и паковање прашкастих производа; ПП „Дени пет“ – рецикалажни центар са производним процесом израде предмета од пластике; „Гоекс“ – производења боја и лакова; „Цако“ - аутоотпад.

Трговина и занатство: Поред пољопривреде, прехранбене индустрије и туризма, овај сектор привреде спада у једну од битних грана привреде општине Меровина. Кроз сва већа насеља на територији општине, дуж главних улица и саобраћајница, и у самом стамбеном ткиву насеља отворене су мале продавнице или радње, а скоро у свакој новоизграђеној кући, која излази на главну улицу, у приземљу објекта постоји локал.

Сектор малих и средњих предузећа и предузетништва: Иако није у довољној мери развијена, мала привреда може постати носилац привредног развоја општине и у будућности се очекују повољнији резултати, боље пословање и упошљавање већег броја радника у овом сектору. Ова предузећа су изузетно флексибилна и могу се брзо прилагодити свим променама понуде и тражње на тржишту па мала привреда треба да постане водећа снага у економском развоју општине. Највећи број предузећа који спада у овај сектор привреде послује у сектору трговине, угоститељства и услужних делатности. Што се предузетништва тиче, становници општине Меровина углавном се баве услужним делатностима као што су: стоваришта грађевинског материјала; трговинске радње; обућарске радње; вулканизерске радње; фризерски салони; аутопревозничке услуге; аутомеханичарске услуге; угоститељске услуге и др.

3.4. Саобраћај и инфраструктурни системи

Саобраћајна инфраструктура

Повољан геостратешки положај условио је да општина Меровина има изузетно важан транзитни положај. Кроз општину пролазе важни путни правци државних путева I и II реда, општинских путева, некатегорисаних путева и уличне мреже у насељу Меровина. Државни путеви су у релативно добром стању и са задовољавајућим стањем коловоза док су општински путеви недовољног профила, са генерално лошим стањем коловоза коме је потребна реконструкција док је око 20 km општинских путева без савременог коловоза.

Државни путеви на планском подручју:

- ДП I бр. 35 простире се средишњим делом Општине правцем исток–запад из правца Ниша према Прокупљу,

- ДП II бр. 417 а пролази средишњим делом Општине Меровина од ДП I бр. 35 правцем југ–север од чвора „Меровина“ на југу према чвору „Клисурица“ на северу.

- ДП II бр. 418 пролази кроз крајњи јужни део Општине правцем исток-запад из правца Дољевца (Орљане) према Прокупљу

На планском подручју не постоји железничка пруга нити је Просторним планом републике Србије планирана изградња нових железничких праваца у њему.

Коридор источноевропске бицикличке трансверзале бр. 11 пружаће се кроз Србију од Хоргоша–Сенте – долином Тисе – Зрењанина – Панчева – Ковина – Смедерева

– долином Велике и Јужне Мораве ка Македонији и Грчкој. Траса бициклическе стазе налази се у коридору аутопута Е-75 а веза са локалном бициклическом мрежом оствариће се на петљи аутопута „Дољевац“.

Водопривредна инфраструктура

Снабдевање водом на планском подручју се одвија индивидуално или преко система у насељима Меровина и Брест. Систем захвата воду из алувиона Крајковачке реке из два бушена бунара на локацији јужно од моста на Крајковачкој реци дуж пута Ниш-Прокупље. Расположиве количине воде су око 2,0 l/s. Вода се захвата са дубине од 10 m и пумпа директно у разводну мрежу а вишак воде у резервоар на Дебелом Брду североисточно од изворишта. Резервоар има регулациону запремину од 60 m³ и налази се на коти 296,45 mnm. Примарна дистрибутивна мрежа од бунара до резервоара, а делимично и кроз конзумно подручје изведена је од цеви профила Ø50 mm. Изведена мрежа покрива свега 5% конзумног подручја, а рубни делови имају и цеви мањег пречника, о чему не постоји посебна евиденција. Разводна мрежа је изведена у најужем центру Меровине, поред пута Ниш-Прокупље. Квалитет воде према лабораторијским анализама Завода за заштиту здравља из Ниша одговара прописима. Остала насеља питање водоснабдевања решавају са локалних изворишта, организовањем сеоских водоводних система или индивидуално по домаћинствима, из копаних бунара или са јавних сеоских чесми, где се не врши никаква контрола квалитета или дезинфекција воде. Зоне санитарне заштите нису успостављене ни на једном изворишту.

Санитација сеоских насеља на планском подручју је врло лоша. Од свих насеља само Меровина има делимично изграђену канализациону мрежу и то мањи, централни део насеља, која се излива директно у Крајковачку реку без пречишћавања што је у супротности са одредбама Закона о водама („Службени гласник РС“, бр. 30/2010, 93/2012, 101/2016, 95/2018 и 95/2018-др. закон). Остали део насеља Меровина и цело насеље Брест за одвођење употребљених вода користе најчешће неадекватно изграђене септичке јаме или индивидуално упуштају употребљене воде у Крајковачку реку. Изграђена канализациона мрежа у централном делу Меровине предвиђена је само за употребљене воде, али је на њу прикључен и одређен број сливника, па се може третирати као општи систем. Одвођење атмосферске воде је површинско или са отвореним каналима према водотоцима јер је конфигурација терена са благим падом ка Крајковачкој реци. Са појавом плускова јављају се концентрације површинских вода до нивоа проузроковања штета, те је неопходно обезбедити адекватно канализацију атмосферских вода. Отпадне воде се одводе у импровизоване, пропусне септичке јаме, а често се непосредно изливају и у оближње мање водотоке. Осока из штала се неконтролисано слива у мање водотоке, загађујући их веома оптерећеним органским садржајима.

На планском подручју задржан је традиционални прилаз пољопривреди где се наводњавање примењује упрошћено и кампањски, као допунска мера у стабилизацији примарне пољопривредне производње којом се неутралишу неповољни ефекти суша. Овакав приступ настао је као последица изостајања или делимичне: комасације, арондације, укрупњавања поседа и стварања економских услова за савремену организацију производње и пласмана тржишних вишкова. Вишак вода и угроженост земљишта јавља се углавном у долинама Крајковачке реке. На планском подручју не постоји изграђен систем за одводњавање. Одводњавање потенцијално плодних, слабо дренираних земљишта услов за побољшање искоришћења површина у циљу повећања

пољопривредне производње. Да би се то постигло нужно је да се спроведу одговарајуће мере у зависности од порекла сувишних вода и степена превлажености земљишта.

Најзначајнији природни водотокови на подручју плана су Крајковачка и Југбогдановачка река. Крајковачка река је дугачка 25 km и настала је на саставу Јасичког и Бачевишког потока, лева је притока Јужне Мораве, са већим левим притокама: Криваја, Сибовац и Александровачки поток и десним: Дулански, Лепажски и Коновачки поток. Југбогдановачка река настала је од Девчанске реке која код насељеног места Југ Богдановац и по њему добила име. Улива се у реку Топлицу. Девчанска река се у селу Доња Девча састаје као лева саставница са Кореначком реком, а већа десна притока Девчанске реке је Балиновачка река. Поред ових постоји и већи број мање значајних потока и река чија су водна тела са бујичним карактеристикама и одликују се стрмим сливовима, великим падом и великом продукцијом вученог наноса, односно могу бити у време јаких киша и топљења снега разорни по околни терен и објекте. Због неуређености сливног подручја и нерегулисаног тока Крајковачке реке често долази до поплава. Овакво стање и уништавање плодних површина захтева регулацију Крајковачке реке и целог сливног подручја. Такође, потребан је и шири регулациони профил Крајковачке реке због могућег отицања већих количина воде из Крајковачког и Облачинског језера.

Од водопривредних објеката изведена је брана на Крајковачкој реци која је лоцирана на падини Малог Јастрепца испод ушћа Кривајске у Крајковачку реку. Спада у групу зонираних земљаних брана. На десном боку бране лоцирана је захватна грађевина са више захватних нивоа. На левом боку лоциран је прелив за евакуацију великих вода. Прелив чине преливни праг, брзоток и слапиште. У темељном делу бране постављен је темељни испуст за пражњење акумулације у случају потребе. Намена акумулације је оплемењивање малих вода, водоснабдевање, задржавање наноса и заштита од великих вода. Грађевинска висина бране је 40,0 m, дужина по круни 173,2 m а укупна запремина акумулације при максималном успору $1,6 \times 10^6 \text{ m}^3$. Минимални протицај, тј. гарантовани минимум у периоду малих вода је 13 l/s, а у периоду великих вода је 17 l/s. Облачинско језеро је настало од природне баре (напаја се из подземних вода), на којој је са југоисточне стране изграђена бетонска преграда - брана дужине око 180 m. Језеро, приближно кружног облика се простире на површини од 23 ha, максималне дубине 4,7 m, делимично је обрасло трском.

Енергетска инфраструктура

Преко југозападног дела планског подручја пролази далековод 400 kV бр. 407 „Косово Б“ - ТС 400/220/110 kV „Ниш 2“ (део преносне мреже „Електро мрежа Србије“) и далековод 110 kV ТС 110/35 kV „Ниш 1“ - ТС 110/35 kV „Прокупље“ (бр.154/3). Потрошачи на територији општине Меровина снабдевају се електричном енергијом из трафостанице 35/10 kV „Меровина“, снаге 2,5 + 4 MVA и индустријске трафостанице 35/10/6 kV „Техногас“ (индустријска зона „Мраморско брдо“) снаге на трансформацији 35/10 kV од 8 MVA и на трансформацији 35/6 kV од 8 MVA. Основно напајање трафостанице 35/10 kV „Меровина“ је из трафостанице 110/35 kV „Прокупље“, преко трафостанице 35/10 kV „Прокупље 4“ и са резервним напајањем из трафостанице 110/35 kV „Ниш 1“, преко трафостанице 35/10/6 kV „Техногас“. Дистрибутивна мрежа 10 kV на територији општине је у највећем делу ваздушна, сем у насељу Меровина где је мали део мреже изведен као кабловска мрежа а у периферним деловима и у осталима насељима као ваздушна. Трафостанице 10/0,4 kV у насељу Меровина су најчешће

изведене као типске слободностојеће лимене или монтажно-бетонске снаге 1x630 kVA, док су насељима на територији општине трафостанице 10/0,4 kV најчешће типа „кула“ или новије „стубне“.

У обновљиве изворе енергије спадају: енергија ветра, енергија сунца, хидроенергија, геотермална енергија и енергија биомасе. То су чисти, еколошки прихватљиви извори енергије који значајно доприносе смањењу загађења животне средине. На планском подручју нема објеката ни инфраструктурних мрежа у функцији обновљивих извора енергије. Поред овога, не постоје ни озбиљнија истраживања која би показала капацитете овог подручја и исплативост инвестиција у у области експлоатације обновљивих извора енергије. У наредном периоду потребно је стимулисати развој и коришћење обновљивих извора енергије, ради остварења позитивних утицаја на квалитет живота, заштиту и очување природе и животне средине. Потребно је уложити напор како би се повећала улагања, дала подршка кроз мере фискалне политике и извршила потребна испитивања да би се утврдили расположиви капацитети. Проблем у коришћењу енергетских потенцијала је и велика и нерационална потрошња енергије.

Електронске комуникације и поштански саобраћај

Јавна фиксна телекомуникациона мрежа обезбеђује јавне говорне услуге, услуге преноса података и изнајмљених канала, услуге интернета, широкопојасне услуге, услуге кабловске дистрибуције (КДС). У области фиксне телефоније постојећа телекомуникациона мрежа састоји се од мреже комутација, транспортне мреже (мрежа оптичких каблова и преноса) и приступних мрежа. Мрежа комутација је организована тако да је телефонска централа „Мерошина“ ранга чворне централе повезана оптичким каблом на релацији ТЦ „Ниш“ – ЧЦ „Мерошина“ - ГЦ „Прокупље“. У транспортној мрежи је дошло до великих промена због увођења оптичких каблова и система преноса ранга STM 1 до STM 64 што је и довело до повезивања највећег броја постојећих комутација (централа). Приступна мрежа повезује претплатнике са комутационим уређајима. Новије тенденције у пројектовању приступних мрежа су тежиле да се постигне дужина претплатничке петље до 1,5 km (принцип „last mile“). За све нове комутације су изведене приступне мреже по овом принципу и урађене су у потпуности бакарним кабловима као кабловске (подземне). Подручје општине Мерошина припада мрежној групи „Ниш“ (018). Опремљеност подручја општине Мерошина телефонском мрежом је добра и износи око 39 телефонских претплатника на 100 становника што је мало више у односу на просек за Републику Србију, где опремљеност износи 36,5 телефонских претплатника на 100 становника. Потребне и захтеви становништва и привреде за пружањем основних и напредних телекомуникационих услуга условили су убрзан развој телекомуникационог тржишта како у свету и код нас. Развој технологије и увођење нових концепата у телекомуникациону мрежу (децентрализација мреже, MSAN платформе, IP технологије) омогућио је настанак нових сервиса на бази преноса података, тона и слике „triple play“.

Услуге мобилних телекомуникација данас представљају основне личне телекомуникационе услуге. Пружају пре свега говорне интерактивне међукорисничке услуге, кратке поруке, информационе услуге, услуге преноса података и сл. На телекомуникационом тржишту Србије постоје више јавних телекомуникационих мрежа и више оператера и имају базе радиостанице груписане на Дебелом брду, западно од насеља Мерошина. Највећи део планског подручја је релативно добро покривен сигнаlima ових мрежа, сем брдских делова који су са slabим или без сигнала мобилне

телефоније па је у тим деловима услед конфигурације терена потребна је потребна „гушћа“ мрежа базних радиостаница са примопредајницима мањих снага.

Поштанске услуге се на планском подручју обављају у три поште Радне јединице Ниш у насељима Меровина (18252), Југбогдановац (18253) и Крајковац (18258). Распоред пошти није адекватан и не одговара размештају насеља. Радијус опслуживања је изузетно велик и потребно је отварање нових пошти у насељима која ће представљати центре заједница насеља.

Комунална инфраструктура

Делатности прикупљања, транспорта и одлагања чврстог комуналног отпада на територији Општине Меровина обавља ЈКП Медиана Ниш. Организованим сакупљањем отпада обухваћено је око 50% насеља на планском подручју (Меровина, Александрово, Брест, Градиште, Балајнац, Рожина, Облачина, Баличевац, Лепаја, Мраморско брдо и насеље Облачинско језеро) и десет привредних субјеката. Приликом сакупљања отпада не врши се сепарација отпада на месту настајања већ се отпад без било каквог претходног третмана одлаже на депонију у Нишу. И поред тога што од 2009. године ЈКП Медиана обавља послове сакупљања отпада са директним одвожењем на депонију у Нишу, депонија у Меровини се и даље користи за одлагање комуналног, амбалажног, пољопривредног, металног и грађевинског отпада, отпадних гума и сл. Општинска депонија се налази 3km јужно од насеља Меровина. Површина депоније је око 4.300 m² од чега ја попуњено око 25-30%. У употреби је од 1970. године и спада у сметлишта која не испуњавају минималне мере заштите па се предвиђа њено затварање и рекултивација. У сеоским насељима (осим наведених) нема организованог сакупљања отпада па становници отпад одлажу на дивља и несанитарна сметлишта у периферним деловима насеља, на прилазним путевима, поред водотокова, у шумама и сл. На територији Општине регистровано је више од 40 дивљих сметлишта величине и преко 50m³, на којима има највише секундарних сировина (PVC, PET и стаклена амбалажа, папир, картон, метални делови од старих аутомобила и сл.), али је присутан и опасан отпад из домаћинства (батерије, акумулатори, амбалажа, остаци хемијских средстава која се користе у пољопривреди и сл.). Услед нерегулисаног управљања отпадом животињског порекла, на сметлиштима се често могу наћи и тела угинулих животиња чиме се директно загађују земљиште и вода и стварају услови за појаву заразних болести. Постојећа дивља сметлишта се периодично чисте. И поред тога што је у сеоским срединама присутан велики удео органског отпада, не врши се компостирање, али се често спаљује органски отпад као што је лишће, грање, њиве после жетве. Такође се спаљује и део амбалажног отпада.

На територији Општине нема великих загађивача, а евакуацију отпада из постојећих привредних објеката обавља ЈКП Медиана тако да опасан отпад, осим опасног отпада из домаћинства, није присутан на депонијама. Медицински отпад који настаје у раду Дома здравља Меровина и сеоских амбуланти се организовано сакупља и једном недељно одвози у Центар за третман инфективног медицинског отпада у оквиру Здравственог центра Ниш. Центар се налази у селу Трупале и опремљен је стерилизатором и дробилицом помоћу којих се отпад преводи у неопасан инертан отпад и као такав одлаже на депонију.

Проблем сахрањивања у селима је веома изражен, нарочито ако се узме у обзир старосна структура становништва и раст морталитета. Сеоска гробља су малог капацитета и углавном попуњена, нису опремљена водоводом и канализацијом за

одвођење атмосферских вода, а одржавање је у надлежности мештана тако да су често запуштена и неодржавана. Гробља у селима Крајковац и Биљег представљају специфичан проблем због положаја дуж пута. У селима на територији Општине не постоје сточна гробља па се угинуле животиње углавном закопавају на местима која нису предвиђена за то или се одлажу на дивља сметлишта заједно са осталим отпадом.

На територији Општине постоји само мешовита пијаца у Меровини, док остала насеља нису опремљена пијацама (зеленим, млечним или сточним).

Постојеће стање комуналне инфраструктуре на територији Општине се може оценити као делимично задовољавајуће. Управљање отпадом није регулисано на одговарајући начин али се формирањем региона за управљање отпадом и изградњом регионалне санитарне депоније на локацији Келеш (Дољевац-Ниш) стварају услови за побољшање тренутног стања. Изражен је проблем сахрањивања због недовољних капацитета и лоше опремљености сеоских гробаља. Опремљеност пијацама не задовољава потребе становништва, док је опремљеност ветеринарским станицама задовољавајућа.

3.5. Заштита и одрживо коришћење културног наслеђа

Непокретна културна добра као носиоци идентитета сваког подручја представљају развојни потенцијал у функцији науке, туризма и едукације. Њихова заштита, уз заштиту природних добара, један је од основних елемената уређења и просторног развоја.

На планском подручју од непокретних културних добара постоји археолошко налазиште од великог значаја „Кулине“ из јустинијанове епохе (V-VI век). Налази на платоу доминантног узвишења недалеко од села Градишта на катастарским парцелама бр. 2187, 2186, 2185, 2184, 2191, 2192 КО Градиште. Део је система од 18 рановизантијских утврђења у околини Царичиног Града на потезу између Јастребца на северу и Јабланице на југу од којих је већина тек пробно испитивана или је регистрована на основу проспекције и површинских или случајних налаза (Михаило Милинковић, „Нека запажања о рановизантијским утврђењима на југу Србије“).

„Кулина“ се налази у II појасу византијског лимеса и чине је остаци утврђења од камена и опеке димензија 139x120m са подграђем на западној страни, бедемима, угаоним кулама и једном већом полуоткривеном грађевином цивилног карактера димензија 50x30m са ступцима и крстастим сводом. У јужном делу унутрашњег утврђења откривени су остаци тробродне базилике са полукружном апсидом димензија 20x16m а у североисточном цистерна за воду од опеке димензија 17,2x14,50m и висине од 4,8m (900 тона воде). Од откривеног покретног материјала издваја се бронзани портрет Еуфемije, жене цара Јустина I, или Теодоре, Јустинијанове жене који је вероватно био постављен на форуму. Сондажна археолошка истраживања и техничка конзервација су извршени још пре четири деценије (1969. године) када су делимично откривени остаци базилике у централном и цистерна димензија са силазним степеништем, отвором за пражњење и бунаром у северном делу утврђења. Како у међувремену није вршена реконзервација, унутрашњост цистерне са крстастим сводовима је зарасла у багремову шуму а локалитет није одржаван и нема прилаза. Обухват заштићене околине није јасно дефинисан а највећи проблем представља опасност од девастације налазишта услед активности дивљих тргагача.

Осим непокретних културних добара, предходну заштиту уживају и некрополе и локалитети са археолошким историјским, етнолошким или природњачким садржајима, стара језгра градова и насеља, градитељски објекти, целине и делови градитељских

објеката са историјским или архитектонским вредностима, споменици и спомен обележја посвећени значајним догађајима и личностима, куће у којима су рођене или у којима су радиле истакнуте личности заједно са стварима које су им припадале као и зграде и места у природи везани за значајне историјске догађаје. Градитељско наслеђе планинских села на јужним падинама Малог Јастрепца изложено је пропадању услед депопулације и представља потенцијал у овој области пружајући могућност за туристичку активацију у циљу обезбеђивања смештајних капацитета за потребе етно туризма.

Упркос предузиманим конзерваторско-истраживачким радовима досад није извршена потпуна перспекција градитељског наслеђа целокупног планског подручја на основу које би се евидентирале све непокретности које уживају предходну заштиту и припремила документација потребна за њихово утврђивање за непокретна културна добра.

3.6. Заштита животне средине

Подручје општине Меровина у погледу квалитета животне средине одликује претежно очувана природа и релативно незагађена животна средина чији квалитет зависи од низа антропогених фактора. На подручју општине није успостављен континуирани мониторинг ваздуха, земљишта, буке и нејонизујућег зрачења, а постоји делимичан мониторинг вода и отпада. Квалитет ваздуха се не прати у континуитету. Најважнији извори загађења ваздуха су саобраћај, кућна ложишта на чврсто гориво, спаљивање отпада на сеоским сметлиштима и емитери индустријских објеката. На квалитет вода утичу спирање са загађених површина саобраћајница и нерегулисано каналисање отпадних и фекалних вода из насеља на сливном подручју. Подземне воде су угрожене процедурним водама са депонија, са пољопривредног земљишта и из несанитарних септичких јама. Загађење земљишта се јавља као последица ерозионих процеса, одвијања саобраћаја, изливања отпадних вода, услед третирања пољопривредног земљишта вештачким ђубривима и пестицидима. Управљање отпадом - комунални отпад из насеља се углавном, без било каквог претходног третмана одлаже на санитарно неуређене депоније или на дивља сметлишта која су често у близини водотокова, па процедурне депонијске воде и чврст отпад доспевају у слив и тиме га посредно и непосредно загађују. Бука и вибрације јављају се махом дуж саобраћајница (линијских извора буке). У општини Меровина у досадашњем периоду није вршено систематско мерење буке.

4. ЦИЉЕВИ ИЗРАДЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Основни циљ израде Просторног плана јесте дефинисање планског основа за организацију, коришћење, уређење и заштиту простора општине, који треба да доведе до организованог активирања просторних потенцијала општине и усмеравања новог даљег просторног развоја у оквирима одрживости. Циљ доношења Плана је преиспитивање важећег планског решења и његово усклађивање са могућностима реализације у складу са новим захтевима и потребама општине Меровина.

Општи циљ организације и уређења простора јесте коришћење простора према потенцијалима природних и антропогених вредности и дугорочним потребама интегралног економског, технолошког, социјалног и културног развоја и унапређење животне средине општине Меровина. Општи циљ просторног развоја је разрађен кроз серију међузависних приоритета односно посебних циљева, и то:

- обезбеђење услова за просторно уређење и изградњу;

- планско усмеравање и контролисано ширење грађевинског земљишта;
- спровођење привредних трендова у актуелним околностима и одговарајућим потребама домаћег и иностраног капитала;
- стварање амбијента и услова за подстицај привредног развоја;
- подизање степена урбанизације у деловима који су лоцирани уз магистралне и регионалне путне правце, уз које је потребно да се усмери изградња нових привредних зона – паркова и логистичких центара;
- стварање просторних услова за формирање зона пословања, спорта и рекреације, становања и осталих намена;
- утврђивање смерница за размештај садржаја и подршку активности на предметном подручју уз уважавање економских, техничко-технолошких, еколошких, социјалних и просторно-функционалних критеријума;
- обезбеђење просторних услова за изградњу, опремање и функционисање магистралних инфраструктурних система на територији Општине;
- развој саобраћајне, техничке и социјалне инфраструктуре, у првом реду повећањем доступности руралног подручја и зона развоја туризма – побољшањем квалитета путне мреже, опремањем комуналном инфраструктуром центара у мрежи насеља и туристичких локалитета;
- обезбеђење услова за квалитетно саобраћајно повезивање постојећих и планираних намена (пре свега привредних комплекса, зона спорта и рекреације, пословања, становања и осталих намена);
- заштита и коришћење природних и културно-историјских вредности;
- формирање хијерархијско – просторне структуре и функционалне мреже насеља, која ће омогућити уравнотежен просторни развој Општине;
- отклањање негативних последица које су изазване при коришћењу пољопривредног, шумског и водног земљишта супротно њиховим природно-еколошким својствима;
- активирање природних и антропогених туристичких потенцијала, као и организација и промоција туристичких аранжмана обједињавањем туристичке понуде Региона;
- усаглашавање и решавање потенцијалних конфликта у простору;
- утврђивање смерница и основа за измену и допуну важећих и израду нових планских документа, као и даљу разраду на нивоу техничке документације;
- усаглашавање политике развоја са подручјима у окружењу; и
- формирање базе за израду пројеката који ће користити приступне фондове Европске уније.

5. ПЛАНИРАНА ПРЕТЕЖНА НАМЕНА ПОВРШИНА

Планирање, коришћење, уређење и заштита простора заснива се на принципима уређења и коришћења простора утврђеним Законом о планирању и изградњи и другом законодавном регулативом.

Концептуални оквир планирања, коришћења, уређења и заштите планског подручја заснива се на развоју општине Мерошина. Просторни план потребно је изменити и допунити услед: објективних разлога до којих се дошло детаљнијим теренским истраживањима за потребе израде урбанистичко-техничке документације, као и приликом спровођења, нарочито у делу обухвата грађевинског земљишта; преиспитивања локација привредних објеката и пратећих садржаја; усаглашавања са новом законодавном регулативом и то са члановима 20. и 20а - Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 - исправка, 72/09, 81/09-исправка,

64/10-УС, 24/11, 121/12, 42/13-УС, 50/13-УС, 98/13-УС, 132/14, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/19-др. закон, 9/20, 52/21 и 62/23) и члановима 9., 10. и 11. - Правилника о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања („Службени гласник РС“, бр. 32/19, а везано за израду уређајних основа за село, уместо сада важећих шематских приказа уређења насеља.

Сходно законским одредбама уређајна основа за село садржаће: 1) границу просторног обухвата; 2) детаљну поделу подручја на просторне целине у односу на њихову намену; 3) приказ грађевинског подручја (катастарских парцела); 4) приказ површина јавне намене; 5) регулацију и нивелацију; 6) правила уређења и грађења по просторним целинама; 7) друге детаљне услове коришћења, уређења и заштите простора и објеката. Графичким приказом уређајних основа за села, приказаће се: 1) грађевинско подручје и планирано ширење грађевинског подручја; 2) правци и коридори за јавне саобраћајне површине; 3) основна планирана намена простора; 4) планирано уређење и изградња јавних објеката; 5) правци и коридори за комуналну и другу инфраструктуру; и 6) подела на зоне и целине за која важе иста правила грађења. Графички прикази уређајних основа за села израдиће се на расположивим подлогама у одговарајућој размери и детаљности, која омогућава издавање локацијских услова.

Овим изменама израдиће се уређајне основе за сва насеља на територији општине, за која није предвиђена израда урбанистичког плана.

Поред усаглашавања са законским одредбама Просторни план је потребно усагласити и са плановима вишег реда који су донети у међувремену и то: Регионални просторни плана за подручје Нишавског, Топличког и Пиротског управног округа („Службени гласник РС“, број 1/13); Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Републике Северне Македоније („Службени гласник РС“, бр. 77/02, 127/14, 102/17 - др. уредба, 100/21) и Просторни план подручја посебне намене инфраструктурног коридора ауто-пута Е-80, деоница Ниш–Мердаре („Службени гласник РС“, бр. 55/2019 и 62/2019).

6. ОЧЕКИВАНИ ЕФЕКТИ ПЛАНИРАЊА У ПОГЛЕДУ УНАПРЕЂЕЊА НАЧИНА КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА

Израдом Просторног плана очекују се следећи како општи тако и непосредни ефекти планирања у погледу уређења и коришћења простора:

- обезбеђење планског основа којим се резервише простор за изградњу у оквиру Просторног плана;
- омогућавање планског развоја у условима контролисаног коришћења простора;
- планским решењима биће утврђено коришћење, уређење и заштита простора у функцији спровођења смерница и циљева развоја утврђених релевантном документацијом;
- предложена решења биће усмерена ка максималној искоршћености ресурса и капацитета, уз превазилажење постојећих ограничења у простору, унапређење фактичког стања и усклађивања државног и локалног интереса;
- установљавање и успостављање одговарајућих режима коришћења простора са циљем спречавања конфликта у простору, могућих последица негативних утицаја на окружење;
- планским решењима биће утврђено коришћење, уређење и заштита простора у циљу остваривања континуитета развоја и афирмације простора, уз поштовање постојећег стања изграђености, локалних интереса, постојећих

ресурса и компаративних предности као и превазилажењем и унапређивањем затеченог стања;

- непосредни подстицај за привредни развој подручја и обезбеђивање већег степена функционалне интегрисаности у оквиру планског подручја;
- ефекти планираних решења треба да подстакну активирање привредних и осталих садржаја везаних за просторне потенцијале као и развој и промоцију пословања;
- ефекти планираних решења имају за циљ подстицај привредних активности и предузетништва предузимањем мера за унапређење инфраструктурне и комуналне опремљености локације, уз промовисање и развој туризма, традиционалног и модерног угоститељства, праћеног развојем сектора услуга;
- циљеви и концепција развоја у области пословања су обезбеђење просторних, саобраћајних и инфраструктурних услова за дугорочни привредни развој;
- развојна улога у смислу стимулативног фактора којим се обезбеђује економски просперитет и демографска стабилност;
- јачање привредне конкурентности и територијалне кохезије након реализације које ће утицати на подизање инвестиционе привлачности окружења.